অধ্যায় ২ ঃ আহোমসকলৰ প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থা

অধ্যায় গাঁথনি

২.১ উদ্দেশ্য

২.২ পৰিচয়

২.৩ আহোম প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থা

- ২.৩.১ কেন্দ্ৰীয় প্ৰশাসন
- ২.৩.২ স্থানীয় প্ৰশাসন
- ২.৩.৩ ন্যায়িক প্ৰশাসন
- ২.৩.৪ ৰাজহ প্ৰশাসন
- ২.৩.৫ সামৰিক প্ৰশাসন

২.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

২.৫ অধিক জানিবলৈ

২.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

২.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

২.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- আহোম প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থাত প্ৰশাসনৰ গঠনৰ আলোচনা কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব
- আহোমৰ কেন্দ্ৰীয় আৰু স্থানীয় প্ৰশাসনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- আহোমৰ ন্যায়িক প্ৰশাসনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব
- আহোমৰ ৰাজহ প্ৰশাসনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিবলৈ সমৰ্থ হ'ব
- আহোমৰ সামৰিক প্ৰশাসনৰ বৰ্ণনা কৰিব পাৰিব।

২.২ পৰিচয়

আপুনি ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়টোত ৰুদ্ৰ সিংহৰ দিনলৈকে আহোমৰ ক্ষমতা আৰু তেওঁলোকৰ পতনত অৰিহণা যোগোৱা কাৰকসমূহৰ বিষয়ে পঢ়িলে। এই অধ্যায়টোত আমি শক্তিশালী আহোম সাম্ৰাজ্যৰ ভেটিস্বৰূপ আহোমসকলৰ প্ৰশাসনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। শাসন, চৰকাৰ গঠন, কেন্দ্ৰীয় আৰু স্থানীয় প্ৰশাসন, ন্যায়িক প্ৰশাসন, ৰাজহ প্ৰশাসন আৰু সামৰিক প্ৰশাসনৰ বিষয়ে আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

২.৩ আহোম প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থা

আহোমসকল বিখ্যাত টাই বংশৰ এটা ভাগ। তেওঁলোকে ১৩ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত এখন ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল আৰু ১৯ শতিকাৰ প্ৰথম চতুৰ্থাংশত বৃটিছ ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে নিজৰ ক্ষমতা প্ৰতিষ্ঠা কৰা পৰ্যন্ত অসমত শাসন কৰিছিল। তেওঁলোকৰ ৬০০ বছৰীয়া দীঘলীয়া শাসনকাল কিছু পৰিমাণে উপযুক্ত প্ৰশাসনৰ কাৰণেই সম্ভৱ হৈছিল।

আধুনিক দেশবোৰৰ নিচিনাকৈ আহোমসকলৰ কোনো লিখিত সংবিধান নাছিল। ই বহু পৰিমাণে চলিত ৰীতিৰ ওপৰতে আশ্ৰিত আছিল আৰু লিখিত বংশাৱলীত অন্তৰ্ভুক্ত আছিল। আহোমসকলৰ সংবিধান বুলি ক'লে কিছু বংশাৱলী আৰু ৰীতি-নীতিকে বুজায়। আহোমসকলৰ উপযুক্ত প্ৰশাসনীক ব্যৱস্থাই দিছিল, যাৰ কাৰণে আহোমসকল অসমৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত নিজৰ প্ৰভুত্ব স্থাপন কৰাত সক্ষম হৈছিল।

আহোমসকলৰ শাসন ব্যৱস্থা ৰাজতান্ত্ৰিক আছিল। যদিও আকৃতিত ৰাজতন্ত্ৰ চৰম আছিল। তথাপি ইয়াত গণতন্ত্ৰৰ উপাদান থকাৰ কাৰণে কাৰ্যক্ষেত্ৰত ই সীমাবদ্ধ আছিল। ৰজা বা স্বৰ্গদেউ আছিল সৰ্বোচ্চ ক্ষমতাৰ অধিকাৰী। যি নহওক, সময়ত শক্তিশালী গোঁহাইসকলে (বুঢ়াগোহাঁই, বৰগোহাঁই আৰু বৰপাত্ৰ গোহাঁই) দুৰ্বল আহোম শাসকসকলক ৰক্ষা কৰিছিল। চলিত প্ৰথমতে শাসকজন সকলো ক্ষমতাআৰু ন্যায়ৰ অধিকাৰী আছিল। ৰজাই সৰ্বোচ্চ আছিল যদিও তেওঁ বুঢ়াগোহাঁই বৰগোঁহাই, বৰপাত্ৰগোহাঁই, বৰবৰুৱা, বৰফুকন, মেলদাগীয়া ৰজাসকল, দাঁতীয়ালীয়া গোহাঁইসকল আৰু কৰতলীয়া ৰজাসকলৰ লগতো আলোচনা কৰাটো আৱশ্যক আছিল। আহোম ৰজাৰ লগত দেৱত্ব সংযোগ কৰা হৈছিল আৰু তেওঁক টাই-আহোম শব্দ চেঅ'ফা (স্বৰ্গৰ ৰজা) ৰ অসমীয়া প্ৰতিশব্দ স্বৰ্গদেউ বুলি কোৱা হৈছিল। কিন্তু আহোম শাসনৰ পিছৰ সময়ছোৱাত ৰজাৰ স্বৰ্গীয় মূলৰ ধাৰণাটোৱে বেলেগ পথ লৈছিল আৰু অঙ্গত ক্ষত থকা ৰাজকুমাৰ আহোম সিংহাসনৰ কাৰণে অনুপযুক্ত বিবেচিত হৈছিল।

সাধাৰণতে উত্তৰাধিকাৰীস্বত্বে পুৰুষসকলে জ্যেষ্ঠানুক্ৰমে সিংহাসনত আৰোহণ কৰাৰ প্ৰথা আছিল। কিন্তু ন্যায্য দাবীদাৰা নাথাকিলে ৰজাৰ ভ্ৰাতৃ বা তেওঁৰ ওচৰ সম্পৰ্কীয় সিংহাসন প্ৰদান কৰা হৈছিল। ৰজা বাচনিৰ দায়িত্বটো প্ৰদান কৰা হৈছিল। ৰজা বাচনিৰ দায়িত্বটো তিনিগৰাকী গোহাঁই ক্ৰমে বুঢ়াগোহাঁই, বৰগোহাঁই আৰু বৰপাত্ৰগোহাঁইৰ হাতত ন্যস্ত কৰা হৈছিল। আনকি তেওঁলোকে নিজকে অপৰাধী বোধ কৰিলে আৰু ৰজাজনক পদচ্যুত কৰিবও পাৰিছিল। আহোম ৰাজকীয় প্ৰথা অনুসৰি, "তেওঁ, যাৰ পূৰ্বপুৰুষ কেতিয়াও শাসক নাছিল, তেওঁ এজন ৰজা হ'ব বুলি কথমপিহে আশা কৰা যায়।" টাই-আহোম ৰীতি অনুসৰি ৰাজপৰিয়ালৰ সদস্য আৰু চুকাফাৰ পোনপটীয়া বংশৰ নহ'লে কোনোপধ্যেই সিংহাসনত আৰোহণ কৰিব নোৱাৰিছিল। এজন ৰজাৰ মকৰলত বিভিন্ন আহোম পৰিয়ালৰ উপস্থিতি গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় আছিল। ৰজাজনক ছটা আহোম পৰিয়াল যথা চাৰিঙ্গিয়া, দিহিঙ্গিয়া, নামৰুপীয়া, চামগুৰীয়া, পৰ্বতীয়া আৰু তুংখুঙীয়াৰ মাজৰ পৰা বাছনি কৰা হৈছিল। গোহাঁই তিনিজনে বাছনি কৰা ৰজাজনক বৰমেল বা পৰিষদে অনুমোদন

জনাব লাগিছিল।বৰমেলখন ৰাজ্যৰ গোহাঁইসকল, ফুকনসকল, বৰুৱাসকল আৰু ৰাজখোৱাসকলৰ দ্বাৰা গঠন কৰা হৈছিল আৰু ইয়াৰ সভা বৃহৎ সভাগৃহত অনুস্থিত হৈছিল।

জানি থোৱা ভাল

ৰুদ্র সিংহই আন্তিম শয়নৰ সময়ত তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত গোটেইকেইজন পুতেকে ক্রমানুসাৰে ৰাজ্য শাসন কৰিব বুলি আদেশ দি চলি অহা উত্তৰাধিকাৰী স্বত্ব বা নিয়মৰ উলংঘা কৰিছিল।

আহোম ৰাজ অভিশেষক উৎসৱক শিঙৰি ঘৰত উঠা উৎসৱ বুলি কোৱা হৈছিল আৰু ইয়াৰ এটা বিশেষ গুৰুত্ব আছিল। উক্ত সকামটো পবিত্র আৰু আড়ম্বৰপূর্ণভাৱে আনন্দ উল্লাস আৰু মহাভোজেৰে কেইবাদিন ধৰি চলিছিল। যি নহওক, উৎসৱৰ এই দিনকেইটা ধর্মীয় ৰীতি-নীতিবিলাক হিন্দু ধর্মৰ প্রভাৱত পৰি বিভিন্ন সময়ত বেলেগ বেলেগ হোৱা পৰিলক্ষিত হৈছিল। এই সকামৰ পিছতহে ৰজাজনে মুদ্রা জাৰি আৰু নিজৰ নামৰ পিছত 'সিংহ' উপাধি ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিছিল।

২.৩.১ কেন্দ্রীয় প্রশাসন

সমসাময়িক মোগল বা অন্য ভাৰতীয় শাসকীয় গোষ্ঠীতকৈ আহোমসকলৰ প্রশাসনীয় ব্যৱস্থা বিভিন্ন আছিল। কেন্দ্রীয়, প্রাদেশীক বা স্থানীয় প্রশাসনৰ কোনো স্পষ্ট বিভাজন নাছিল। আহোম ৰাজ্যখন প্রদেশ আৰু জিলাত বিভক্ত নাছিল। যি নহওক, আহোমসকলে মোগলৰ পৰা দখল কৰি লোৱা অঞ্চলবোৰত পৰগণা প্রথাটো চলি থাকিবলৈ দিয়া হৈছিল। প্রশাসনীক বিভাজন নথকাৰ কাৰণে বিভাগীয় ৰাজকর্মাচাৰীক লৈ কেন্দ্রীয় প্রাদেশীক প্রশাসনৰ মাজত কোনো পার্থক্য নাছিল।

আহোম প্রশাসনীক ব্যৱস্থাত ৰজা বা স্বর্গদেউ আছিল ৰাজ্য আৰু চৰকাৰ বা প্রশাসনৰ সর্বোচ্চ মূৰব্বী। ৰজাই তেওঁৰ সকলো প্রজাৰ ওপৰতে ক্ষমতা আৰোপ কৰিব পাৰিছিল। তেৱেই আছিল সকলো ধৰণৰ শক্তিৰ উৎস। সকলো ধৰণৰ মান, উপাধি, বাব আৰু সিদ্ধান্তবিলাক তেওঁ জাৰী কৰিছিল। ৰজাজন সেনাবাহিনীৰ মুখ্য হোৱাৰ উপৰিও কার্যপালিকা, আইনকাৰী আৰু ন্যায়িক ক্ষমতাৰো শীর্ষত আছিল। ইয়াৰাপৰি, আহোম ৰজাজনৰ কিছুমান একচেটিয়া স্বত্ব আৰু বিশেষ সুবিধা আছিল যাৰ অপপ্রয়োগ দণ্ডনীয় আছিল।

ৰজাৰ পিছত পাত্রমন্ত্রী নামেৰে মন্ত্রীসকলৰ এটা দল আছিল যিটোৱে ৰজাক প্রশাসনীক বিষয়বোৰত উপদেশ দিছিল। তেওঁলোকৰ ভিতৰত তিনিজন গোহাঁই আছিল ৰাজ্যৰ স্থায়ী আৰু পুৰুষানুক্রমিক মন্ত্রী আৰু তিনিও জনৰে বাবে একে আছিল। ৰজাজনে চৰম বা স্বেচ্ছাচাৰীভাৱে শাসন কৰিব নোৱাৰিলে, গোহাঁইসকলৰ উপদেশ মতেহে

দেশ শাসন কৰিব পাৰিছিল। সৰুমেল পাতি ৰাজ্যৰ বিষয়বিলাক আলোচনা কৰিবলৈ ৰজাই কটকীৰ হতুৱাই গোহাঁইসকলৰ ৰাজধানীলৈ মাতি পঠাইছিল। গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়ৰ আলোচনাৰ কাৰণে বৰচ'ৰাও আছিল। আহোম ৰজাসকৰ ব্যক্তিগত সচিবোআছিল যাক মজিন্দাৰ বৰুৱা কোৱা হৈছিল আৰু যি সদায় ৰজাৰ লগত থাকিছিল। তেওঁ ঘৰুৱা আৰু বৈদেশিক কামবোৰ চোৱাচিতা কৰিব লাগিছিল।

ৰজাই যিকোনো গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা তেওঁৰ যিকোনো পৰামৰ্শদাতাৰ লগত আলোচনা কৰিব পাৰিছিল। তথাপি আহোমৰ শাসনৰ কালছোৱাত ২৭ গৰাকী ৰাজমন্ত্ৰী আছিল। ৰাজমন্ত্ৰী জন ৰজাৰ দ্বাৰা নিৰ্দেশিত হৈছিল আৰু ৰজাৰ লগত যিকোনো বিষয়ৰে আলোচনা কৰিছিল। পৰামৰ্শদাতাসকলেও শাসনৰ ক্ষমতা ভোগ কৰিছিল, যিটো আমি আহোম ইতিহাসৰ সিংহাসন শূন্য অৱস্থা বা সংকট কাল (১৩৭৬-১৩৮০ আৰু ১৬৮৯-১৬৯৭) ত দেখি আহিছো।

জানি থোৱা ভাল

পাত্ৰমন্ত্ৰী পাঁচজন সভ্যৰে গঠিত পৰিষদ আছিল যিয়ে ৰজাক বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত সহায় কৰিছিল। ই বুঢ়াগোহাঁই, বৰপাত্ৰগোহাঁই, বৰবৰুৱা আৰু বৰফুকনেৰে গঠিত আছিল। কিন্তু কিছুমান অৱস্থাত পৰিষদৰ সাল-সলনি কৰা হৈছিল। বুঢ়াগোহাঁই আৰু বৰগোহাঁইৰ বাব দুটা দৰাচলতে চুকাফাই সৃষ্টি কৰিছিল। তিনি শতিকাৰ পিছত চুহুংমুঙে বৰপাত্ৰগোহাঁইৰ পদ সৃষ্টি কৰে। তাৰো পিছত চুচেংফা বা প্ৰতাপ সিংহই (১৬০৩-১৬৪১ খ্ৰীঃ) বৰ্দ্ধিত আহোম সাম্ৰাজ্যৰ প্ৰয়োজন পূৰণ কৰিবলৈ বৰবৰুৱা আৰু বৰফুকনৰ পদৰ সৃষ্টি কৰে। যি নহওক, পিছৰ দুজন গোহাঁইতকৈ কম ক্ষমতাসম্পন্ন আছিল আৰু তেওঁলোকৰ পদবাটোও পুৰুষানুক্ৰমিক নাছিল। তিনিজন গোহাঁইক ডাঙৰীয়া হিচাপেও জনা গৈছিল।

দেশীয় গুৰুত্ব থকা বেহা-বেপাৰৰ বিষয়ৰ কাৰণে আহোম আৰু অনা-আহোম বিষয়ববীয়াসকলৰ বৰমেল বা ৰজাৰ বৃহৎ পৰিষদৰ ব্যৱস্থাও আছিল। প্ৰয়োজন হ'লে বৰমেল চমন কৰা হৈছিল। হংৰজাৰ সিদ্ধান্তবোৰ মাজত সোমাব বা আইন প্ৰণয়ন কৰিবও নোৱাৰিছিল। সেয়েহে ই সম্পূৰ্ণৰূপে মন্ত্ৰণাদায়ক সভা আছিল আৰু বৰমেলৰ সিদ্ধান্তক গ্ৰহণ কৰিবলৈ ৰজা বাধ্য নাছিল। কিন্তু কাচিৎহে বৰমেলৰ সিদ্ধান্ত বা পৰামৰ্শবোৰ ৰুচিৎহে নাকচ কৰা হৈছিল। ৰজাই বৰমেলৰ ইচ্ছাবোৰক সন্মান জনাইছিল।

প্ৰতিৰক্ষা ব্যৱস্থা সুদৃঢ় কৰাৰ অৰ্থে ৰজাই দায়িত্বশীল বিষয়াসকলক কিছুমান নিৰ্দিষ্ট পৰিয়ালৰ পৰা নিয়োগ কৰিছিল।

এজন গোহাঁইৰ পিছত তেওঁৰ পুতেকে সেই বাব লাভ কৰিছিল যদিহে তেওঁ অনুপযুক্ত নহয়। এনে ক্ষেত্ৰত গোহাঁইজনৰ ভ্ৰাতৃ বা ভতিজাকক আন দুজন গোহাঁইৰ সন্মতিক্ৰমে ৰজাই বাছনি কৰিব পাৰিছিল। আহোম প্ৰসাসনীক ব্যৱস্থাত ৰজা আৰু

তেওঁৰ মন্ত্ৰীসকলৰ মাজত ক্ষমতাৰ ভাৰসাম্য আছিল। যেনে দৰে চূড়ান্ত গোচৰসমূহত ৰজাক আঁতৰোৱা হৈছিল, তেনেদৰেই পৰিষদ ভংগ কৰিব পাৰিছিল। এই দমন কৰা আৰু ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰা প্ৰথা আহোম প্ৰশাসনীক ব্যৱস্থাৰ এটা অতুলনীয় বৈশিষ্ট্য আছিল।

অসামৰিক প্ৰশাসনৰ চোৱাচিতা কৰিবলৈ পুৰুষানুক্ৰমে সম্ভ্ৰান্ত পৰিয়ালৰ পৰা ১২ জন ফুকন আৰু ২০ জন বৰুৱাক বাছনি কৰা হৈছিল, যিসকল ৰজাৰ প্ৰতি দায়বদ্ধ আছিল। বৰবৰুৱাৰ প্ৰশাসনত ৬ জন ফুকন ক্ৰমে নাওবৈচা ফুকন, ভিতৰুৱাল ফুকন আৰু ন ফুকন, দিহিঙ্গিয়া ফুকন, ডেকা ফুকন আৰু নেওগ ফুকনেৰে গঠিত পৰিষদে সহায় কৰিছিল। তেওঁলোকক একেলগে চ'ৰাৰ ফুকন বা চৰোৱা ফুকন বুলি কোৱা হৈছিল। বৰফুকনক সহায় কৰিবলৈ দিহিঙ্গীয়া ফুকন, চেতীয়া ফুকন, পানী ফুকন, ডেকা ফুকন, ৰাজখোৱা আৰু পানী দিহিঙ্গীয়াসকল আছিল। লগতে বৰুৱা, হাজৰীকা, শইকীয়া আৰু বৰাও আছিল। ইয়াৰোপৰি কটকী (ৰাজদূত), কাকতী (মহৰী), দলৈ (গণক), নেওগ (সামৰিক বা অসামৰিক দুয়োটা) ইত্যাদি বিভিন্ন মন্ত্ৰীও আছিল।

২.৩.২ স্থানীয় প্ৰশাসন

আগতেই উল্লেখ কৰি অহা হৈছে যে আহোম ৰাজ্যৰ কোনো নিৰ্দিষ্ট ভাগ বা স্থানীয় আৰু কেন্দ্ৰীয় প্ৰশাসনৰ মাজত কোনো নিৰ্দিষ্ট পাৰ্থক্য নাছিল। যি নহওক, আহোম শাসকসকলে উচিতভাৱে ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰা কাৰণে কেন্দ্ৰস্থ শাসনভাৰ বিতৰণৰ ওপৰত বিশ্বাস ৰাখিছিল। সেয়েহে তেওঁলোকে বিভিন্ন অঞ্চলৰ প্ৰশাসনৰ চোৱাচিতা কৰিবলৈ দাঁতিকাষৰীয়া শাসনকৰ্তা নিয়োগ কৰিছিল।

স্থানীয় প্ৰশাসনৰ সুচাৰুৰূপে পৰিচালনা কৰিবলৈ বিভিন্ন ধৰণৰ বিষয়া নিয়োগ কৰা হৈছিল। এওঁলোকৰ গোহাঁই আৰু সলাল গোহাঁইয়ে আহোম প্ৰশাসনীক ব্যৱস্থাত পৃথক স্থান অধিকাৰ কৰিছিল। তেওঁলোকক দাতীয়ালীয়া গোঁহাই বুলি কোৱা হৈছিল যিটোৰ আধুনিক ৰাজনৈতিক প্ৰতিনিধিৰ সৈতে মিল আছিল।

- শদিয়া খোৱা গোহাঁইসকলে চুতীয়াসকলৰ পৰা অধিকাৰ কৰা অঞ্চলৰ চোৱাচিতা কৰিছিল আৰু তেওঁলোকৰ সদৰ ঠাই আছিল শদিয়া তেওঁলোকে মিচিমি আদি, পাহাৰীয়া মিৰি, ডফলা, খামফা আৰু অন্যান্য সৰু জনজাতিসকলৰ প্ৰতিও চকু দিবলগীয়া হৈছিল।
- মৰঙী খোৱা গোহাঁইয়ে সদৰ ঠাই মৰঙ্গীৰ পৰা ধনসিৰী নদীৰ পশ্চিমে নগাৰ ওচৰা-ওচৰিকৈ থকা অঞ্চলৰ তদাৰক কৰিছিল। তেওঁ কছাৰী, নগা, মিকিৰ আৰু অন্য জনজাতিৰ পৰা ধনসিৰীৰ নামনি অঞ্চল ৰক্ষা কৰিব লাগিছিল।
- সলাল গোহাঁইয়ে নিজৰ সদৰ ঠাই কলিয়াবৰত থাকি বিশ্বনাথৰ পৰা বৰ্তমানৰ মঙ্গলদৈ জিলাৰ মাজৰ অঞ্চলবিলাকৰ তদাৰক কৰিছিল। তেওঁ উত্তৰ অঞ্চলৰ

পাহাৰীয়া জনজাতি যেনে ভূটিয়া, অকা, ডফলা আৰু মিৰিৰ প্ৰতি চকু দিব লাগিছিল। তেওঁ চাৰি-দুৱাৰ, ন-দুৱাৰ আৰু ছয়-দুৱাৰ নামৰ দুৱাৰবোৰৰ ডফলাৰ আক্ৰমণৰ পৰা ৰক্ষাও কৰিব লাগিছিল।

নিৰাপত্তাৰ খাতিৰত কিছুমান চকিয়াল গোহাঁইকো দাঁতীকাষৰীয়া চাউনীৰ দায়িত্বত থকা গোহাঁই) নিযুক্তি দিয়া হৈছিল।

- দুজন কাজলীমুখীয়া গোহাঁইক নিযুক্তি দিয়া হৈছিল। তেওঁলোকে কাজলীত বাহৰ পাতি অঞ্চলটোৰ ৰাজহ আৰু অসামৰিক প্ৰশাসনৰ তদাৰক কৰিছিল। তেওঁলোকে আহোম ৰাজ্যৰ পশ্চিম সীমান্ত জয়ন্তীয়া, কছাৰী আৰু মোগলৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব লাগিছিল। তেওঁলোকে ডিমৰুৱা আৰু জয়ন্তীয়াৰ এটা অংশৰ (গোভা, নেলী আৰু মায়ং) লগতো মোকাবিলা কৰিব লাগিছিল।
- জাগিয়াল গোহাঁইয়ে জাগি চকীত থাকি অঞ্চলটোৰ ৰাজহ আৰু অসামৰিক প্ৰশাসনৰ তদাৰক কৰিব লাগিছিল। তেওঁ অঞ্চলটোৰ বাতৰি সংগ্ৰহ কৰাৰ উপৰিও জয়ন্তীয়াসকলৰ লগত ৰাজনৈতিক সম্পৰ্কৰো তদাৰক কৰিছিল।
- ৰহিয়াল গোহাঁইয়ে ৰহা চকীত বাহৰ পাতি নগাঁও অঞ্চলৰ সাধাৰণ আৰু ৰাজহ প্ৰশাসনৰ চোৱাচিতা কৰিছিল। তেওঁ কাছাৰ অঞ্চল আৰু স্থানীয় পাহাৰীয়া জনজাতিসকলৰ খবৰ বা বাতৰিও সংগ্ৰহ কৰিছিল।

ইয়াৰোপৰি, আহোম ৰাজ্যত ৭ খন চকী আছিল। প্ৰত্যেকটো চকীতে শাসন কৰিবলৈ আৰু ৰজাৰ কাৰণে একোজনকৈ চকীয়ালে বাহ ৰ পাতিছিল।

স্থানীয় প্ৰশাসনৰ চোৱাচিতা কৰাৰ কাৰণে মেলদাগীয়া বা মেলখোৱা ৰজা আছিল। ৰাজকুমাৰসকল আৰু শাসকীয় ৰজাৰ ওচৰ সম্পৰ্কীয়সকলকো কিছুমান অঞ্চলত শাসনকৰ্তা হিচাপে নিযুক্তি দি মেলখোৱা ৰজা উপাধি দিয়া হৈছিল। চিৰাং, টিপাম আৰু নামৰূপৰ পুৰুষানুক্ৰমিক মাটি-বাৰী বা জমিদাৰীবিলাক ৰাজকুমাৰসকলৰ বন্দবস্তিৰ কাৰণেই তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। তেওঁলোকৰ ভিতৰত ভাবী উত্তৰাধিকাৰীজনক চিৰাং ৰজা পতা হৈছিল। সিংহাসন আৰোহনৰ ক্ৰম অনুসাৰে তেওঁৰ পিছৰ জনক টিপাম ৰজা পতা হৈছিল। ক্ৰমে ক্ৰমে দিহিং, চামগুৰি আৰু টুংখুং অঞ্চলবিলাকো ৰাজপৰিয়ালৰ সদস্যৰ তলতে ৰখা হৈছিল।

তিনিগৰাকী ডাঙৰীয়াক সেইবিলাক অঞ্চলো দিয়া হৈছিল য'ত তেওঁলোকে প্ৰায় সাৰ্বভৌম হিচাপে শাসন কৰিছিল। বুঢ়াগোহাঁইৰ শাসনৰ বিস্তৃতি দিখৌৰ উত্তৰৰ পৰা শদিয়ালৈকে আছিল। বৰগোহাঁইৰ এলেকা দিখৌৰ দক্ষিণৰ পৰা কলিয়াবৰলৈকে বিস্তৃত আছিল। বৰপাত্ৰ গোহাঁইৰো নিজৰ এলেকা আছিল। বৰপাত্ৰ গোহাঁইৰো নিজৰ এলেকা আছিল। বৰবৰুৱাৰ সদৰ ঠাই প্ৰথমে গড়গাওঁ আৰু পিছলৈ ৰংপুৰ আছিল। তেওঁৰ এলেকা গোহাঁই আৰু মেলদাগীয়া ৰজাসকলৰ তলতীয়া অঞ্চলসমূহৰ বাহিৰে, উত্তৰ দৰং গোলাঘাট, নগাঁও আৰু ৰহাক অন্তৰ্ভুক্ত কৰি শদিয়াৰ পৰা পূব কলিয়াবৰলৈকে

আছিল আৰু সেই অঞ্চলটো আহোম অধিকৃত অঞ্চলসমূহৰ মধ্যভাগত অৱস্থিত আছিল। তেওঁ পূব বা উজনী অসমৰ ভাইচৰয়ৰ নিচিনা আছিল। বৰফুকন আছিল পশ্চিম বা নামনী অসমৰ ভাইচৰয়। আৰম্ভণিতে বৰফুকনৰ সদৰ ঠাই আছিল কলিয়াবৰ, কিন্তু পিছত গুৱাহাটীলৈ পৰিৱৰ্তন কৰা হৈছিল। তেওঁৰ এলেকা কলিয়াবৰৰ পৰা কামৰূপ, দৰং, নগাঁও আৰু কলিয়াবৰৰ পৰা গোৱালপাৰালৈ থকা দুৱাৰসমূহলৈ বিস্তৃত আছিল।

আহোম শাসকে নিযুক্তি দিয়া ৰাজবিষয়াসকল বিভিন্ন বাবৰ বাবে থকাৰ উপৰিও তেওঁলোকৰ সাংবিধানিক স্থিতিও আছিল ভিন্ন। আহোম ৰাজ্যতঅন্তৰ্ভুক্ত হোৱা শাসকীয় মুখীয়াসকলকো ৰাজবিষয়া হিচাপে নিযুক্তি দিয়া। প্ৰায় ভাগ ৰাজবিষয়াই কেৱল সামৰিক বিষয়া আছিল। তেওঁলোকে প্ৰত্যেকেই হাজাৰ হাজাৰ পাইকৰ গৰাকী আছিল। ইয়েই প্ৰমাণ কৰে যে ৰাজবিষয়াসকলে তেওঁলোকৰ দায়িত্বত থকা অঞ্চলসমূহৰ প্ৰশাসনৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰাৰ উপৰিও ওচৰৰ দাঁতিকাষৰীয়া অঞ্চলসমূহৰ সুৰক্ষাৰ প্ৰতিও নজৰ দিব লাগিছিল। মুঠতে ৰাজবিষয়াসকলে নিজস্ব এলেকাত আইন আৰু আদেশ বলবৎ কৰিছিল, কৰ সংগ্ৰহ কৰিছিল আৰু ন্যায় পৰিচালনা কৰিছিল। ৰজাৰ যিকোনো ৰাজবিষয়াকে নিযুক্তি দিয়া বা বৰ্খাস্ত কৰাৰ ক্ষমতা আছিল। আহোম প্ৰশাসনীক ব্যৱস্থাই স্থানীয় আৰু কেন্দ্ৰীয় প্ৰশাসনৰ মাজত সমতুল্যতা আনি দিছিল।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ঃ তলৰ প্ৰশ্নসমুহৰ উত্তৰ লিখক ঃ

ক) আহোম শাসনৰ আধুনিক দেশবিলাকৰ নিচিনাকৈ কোনো লিখিত সংবিধান আছিলনে ?

.....

খ) আহোম ৰাজ্যক প্ৰদেশ আৰু জিলাত স্পষ্টভাৱে ভাগ হৈছিলনে?

.....

গ) আহোম শাসকসকলে কেনে প্ৰকাৰত বিশ্বাস কৰিছিল ?

.....

ঘ) আহোমসকলৰ চৰকাৰৰ প্ৰকাৰ কেনে আছিল?

.....

ঙ) সম্ভ্রান্ত মন্ত্রীসকলৰ দলক ..... বুলি জনা গৈছিল।

চ) আহোম ৰজাৰ সচিব কোন আছিল?

.....

ছ) শদিয়া খোৱা গোঁহাইসকলৰ সদৰ ঠাই ক'ত আছিল ?

.....

২.৩.৩ ন্যায়িক প্ৰশাসন

আহোম প্ৰশাসনত ন্যায়িক প্ৰশাসনৰ কাৰণে কোনো পৃথক বিভাগ নাছিল। যিহেতু ক্ষমতাৰ বিভাজন কৰা হোৱা নাছিল, সেয়েহে কাৰ্যকৰী, ন্যায়িক আৰু আইনপ্ৰণয়নৰ ক্ষমতা একেজন মানুহৰ হাততে আছিল। ৰজাই আছিল এই তিনিওটা ক্ষমতাৰ মূৰব্বী। বৰবৰুৱা আৰু ফুকনৰ ন্যায়ালয়ৰ পৰা ৰজাৰ ন্যায়ালয়ত আপীল কৰিব পৰা গৈছিল।

- **ৰজাৰ ন্যায়ালয় ঃ** আহোম ন্যায়িক ব্যৱস্থাত ৰজাৰ ন্যায়ালয় আছিল একেবাৰে ওপৰত। এইখনেই আপীল কৰাৰ কাৰণে চূড়ান্ত ন্যায়ালয় আছিল। ৰজাৰ অনুপস্থিতিত ন্যায় সোধা ফুকনে এই ন্যায়ালয়খন পৰিচালনা কৰিছিল। এই ন্যায়ালয়ত মূল আৰু আপীল কৰা দুয়োটা ন্যায়ৰে ব্যৱস্থা আছিল। এই ন্যায়ালয়ত অসামৰিক আৰু ফৌজদাৰী গোচৰৰ উপৰিও ৰাজদ্রোহৰো সমস্যা সমাধানৰ চেষ্টা কৰা হৈছিল। প্ৰধান ন্যায়ালয় হোৱাৰ কাৰণেই বৰবৰুৱা, বৰফুকন আৰু শদীয়া খোৱা গোহাঁইৰ ন্যায়ালয়ৰ পৰাও আপীল লাভ কৰিছিল। ইয়াৰোপৰি ফুকনৰ ন্যায়ালয়ৰ পৰাও আপীল পাইছিল। ৰজাৰ প্ৰতিনিধি হিচাপে কাম কৰা ন্যায় সোধা ফুকনৰ সিদ্ধান্তই আছিল চূড়ান্ত।
- **বৰবৰুৱাৰ ন্যায়ালয় ঃ** ৰজাৰ ন্যায়ালয়ৰ পিছতে বৰবৰুৱাৰ ন্যায়ালয়ৰ স্থান আছিল। তেওঁ কাৰ্যকৰীআৰু ন্যায়িক মন্ত্ৰী আছিল আৰু সকলোধৰণৰ জৰুৰী অসামৰিক আৰু ফৌজদাৰী গোচৰসমূহ তেওঁৰ ন্যায়ালয়তে নিষ্পত্তি কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। তেওঁ ফুকন, ৰাজখোৱা আৰু বৰবৰুৱাৰ ন্যায়ালয়ৰ পৰা আপীল লাভ কৰিছিল। এই ন্যায়ালয়খন ইমানেই ক্ষমতাশালী আছিল যে ডাঙৰীয়া তিনিগৰাকীও ইয়াৰ পৰা সাৰি যাব নোৱাৰিছিল। এই ন্যায়ালয়ে সাধাৰণ মানুহৰ ওপৰত গুৰু শাস্তি প্ৰদান কৰাৰো হুকুম দিব পাৰিছিল। উচ্চ স্তৰৰ বিষয়াৰ ওপৰত কৰা গুৰু শাস্তিৰ ওপৰত ৰজাই অনুমোদন জনোৱাটো আৱশ্যক আছিল।
- **ফুকনৰ ন্যায়ালয় ঃ** আহোম ন্যায়িক ব্যৱস্থাত বৰবৰুৱাৰ ন্যায়ালয়ৰ পিছতে ফুকনৰ ন্যায়ালয়বোৰে এক বিশেষ বা সুকীয়া স্থান অধিকাৰ কৰিছিল। তেওঁলোক প্ৰত্যেকেই নিজৰ তলতীয়া পাইকসকলৰ মাজত হোৱা ওজৰসমূহ নিষ্পত্তি কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছিল। ফুকনৰ ন্যায়ালয়বোৰে আপীল কৰা গোচৰসমূহো নিৰীক্ষণ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ তলতীয়া বিষয়াসকলৰ পৰাও তেওঁলোকে আপীল লাভ কৰিছিল। এই ন্যায়ালয়বোৰৰ হুকুমৰ বিৰুদ্ধে বৰবৰুৱাৰ ন্যায়ালয় বা শেষত ন্যায় সোধা ফুকনৰ ন্যায়ালয়ত আপীল জনাব পৰা গৈছিল, যিয়ে ৰজাক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছিল। ফুকনসকলে গুৰু শাস্তি দিব পাৰিলেও মৃত্যুদণ্ডৰ আদেশ দিব নোৱাৰিছিল।

- **বৰুৱাসকলৰ ন্যায়ালয় ঃ** এজন ফুকনৰ অনুপস্থিতিত বৰবৰুৱাই ন্যায়িক প্ৰশাসনৰ তদাৰক কৰিছিল। তেওঁ তৎক্ষণাত আদেশেৰে অসামৰিক আৰু ফৌজদাৰী গোচৰসমূহৰ নিষ্পত্তি কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। কিন্তু এই ন্যায়ালয়ত অপীল কৰিব পৰা গৈছিল।
- **শাসনকৰ্তাৰ ন্যায়ালয় ঃ** ৰাজ কতৃপক্ষৰ অৱতাৰণা নকৰাকৈ শাসনকৰ্তাৰ ন্যায়ালয়ে অসামৰিক আৰু ফৌজদাৰী গোচৰৰ ৰায় দিব পাৰিছিল। আনকি তেওঁলোকে গুৰু শাস্তিও দিব পাৰিছিল। এনে পদক্ষেপ কিয় লোৱা হ'ল সেই বিষয়ে বৰ্ণনাই ৰাজ কৰ্তৃপক্ষৰ সন্মতিৰ কাৰণে লিখিতভাৱে যোগোযোগ কৰা হৈছিল। শাসনকৰ্তাসকলে মূল আৰু আপীল কৰা দুয়োটা গোচৰৰে নিষ্পত্তি কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। কামৰূপৰ বহুসংখ্যক জনসাধাৰণৰ কাৰণে এই ন্যায়ালয়ে কাম কৰিছিল। যদিও এই ন্যায়ালয়ৰ বৰফুকনৰ মতৰ বিপক্ষে ৰজাৰ ন্যায়ালয়ৰ বৰফুকনৰ ওপৰত গোচৰ দিব পৰা গৈছিল, তথাপিও এনে কাম কাচিৎহে হৈছিল।
- **ৰাজখোৱাৰ ন্যায়ালয় ঃ** ৰাজখোৱাসকলে তেওঁলোকৰ অঞ্চলৰ ন্যায়িক প্ৰশাসনৰ দায়িত্বত আছিল। তেওঁলোকৰ তলতীয়া পাইকসকলৰ ন্যায়ৰ বিচাৰ কৰিবলৈ তেওঁলোকৰ পৃথক ন্যায়ালয় আছিল। ৰাজ কতৃপক্ষৰ অৱতাৰণা নকৰাকৈ তেওঁলোকে কেৱল সামান্য শাস্তিহে দিব পাৰিছিল। ৰাজখোৱাৰ ন্যায়ালয়ৰ হুকুমৰ আপীলবিলাক ন্যায় সোধা ফুকনে ৰজাৰ ন্যায়ালয়ত শুনানী কৰিছিল।
- **ডাঙৰীয়ৰ ন্যায়ালয় ঃ** তিনিগৰাকী ডাঙৰীয়া ক্ৰমে বুঢ়াগোহাঁই, বৰগোহাঁইও আৰু বৰপাত্ৰগোঁহাই তেওঁলাকৰ নিজা নিজা অঞ্চলত নিজেই বিচাৰকৰ্তা আছিল। তেওঁলোকে প্ৰত্যেকেই একোটা ন্যায়ালয়ত সভাপতিত্ব কৰিছিল, য'ত অসামৰিক আৰু ফৌজদাৰী দুয়ো ধৰণৰ গোচৰৰে মিমাংসাৰ চেষ্টা কৰা হৈছিল। এই ন্যায়ালয়ৰ আপীল কৰা গোচৰৰ একতিয়াৰ নাছিল। তেওঁলোকে নিজৰ খেলৰ মানুহ, তলতীয়া কৰ্মচাৰী আৰু পাইকসকলৰ ওপৰত স্বাধীন ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰিব পাৰিছিল। এই ন্যায়ালয়বোৰত পৰামৰ্শদাতাৰ মত লৈ চলিত নৈতিক বিধিমতে শাস্তি প্ৰদান কৰা হৈছিল। ডাঙৰীয়াৰ ন্যায়ালয়ৰ হুকুমৰ বিৰুদ্ধে কোনো আপীল কৰিব পৰা নগৈছিল।
- **গাঁৱলীয়া ন্যায়ালয় ঃ** সৰু সৰু ওজৰ আপত্তিবিলাক গাঁৱৰ নামঘৰ, মুকলি পথাৰ বা সভাৰ প্ৰভাৱশালী ব্যক্তিৰ ঘৰত নিষ্পত্তি কৰা হৈছিল। এই প্ৰথাক মেল দোৱান বুলি জনা গৈছিল। গুৰুত্বপূৰ্ণ ওজৰবিলাকৰ ক্ষেত্ৰত নিৰ্দিষ্ট গাঁওসমূহৰ উপৰিও চুবুৰীয়া গাঁওবিলাকৰ নেতৃস্থানীয় ব্যক্তিকো মেললৈ নিমন্ত্ৰণ জনোৱা হৈছিল। গোচৰ মীমাংসাৰ কাৰণে প্ৰত্যেকজন সদস্যই মাত মাতিব পাৰিছিল। এজন বয়সীয়াল প্ৰভাৱশালী ভদ্ৰ মানুহক মুখ্য বিচাৰক হিচাপে নিৰ্বাচন কৰা হৈছিল। সমবেত ৰাইজ আৰু গোচৰীয় পক্ষৰ উপস্থিতিতে তেওঁ এটা অনুসন্ধানৰ

ব্যৱস্থা কৰিছিল। মেলৰ সিদ্ধান্তবোৰ সৰ্বসন্মতিক্ৰমে গ্ৰহণ কৰা হৈছিল। ঐক্যমত নহ'লে, উপস্থিতসকলৰ অধিকাংশৰ মতেই বাহাল থাকিছিল।

- **কামৰূপৰ অন্যান্য ন্যায়ালয়সমূহ ঃ** কামৰূপত চৌধুৰীসকলক স্থানীয় পৰ্যায়ত ন্যায়িক প্ৰশাসনৰ দায়িত্ব প্ৰদান কৰা হৈছিল। তেওঁলোকে কৰ দিব নোৱাৰা মাটিবোৰ বাজেয়াপ্ত কৰিছিল। তেওঁলোকৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল ব্যক্তিসকলৰ ওজৰ আপত্তিবিলাকৰো সমাধান কৰিছিল। চৌধুৰীসকলৰ নিচিনাকৈ তালুকদাৰসকলেও সৰু সৰু ওজৰ আপত্তিবিলাকৰ নিষ্পিত্তি কৰিছিল।

২.৩.৪ ৰাজহ প্ৰশাসন

আহোম প্ৰশাসনৰ মৌলিক ব্যৱস্থা আছিল ইয়াৰ ৰাজহ ব্যৱস্থা। আহোম ৰাজ্যৰ ভিন ভিন অঞ্চলত প্ৰচলিত থকা ৰাজহ ব্যৱস্থা ভিন্ন আছিল। পাইক প্ৰথা কলিয়াবৰৰ পৰা শদিয়ালৈকে প্ৰায় গোটেই আহোম ৰাজ্যতে প্ৰচলিত আছিল। আমি এতিয়া পাইক প্ৰথাৰ বিষয়ে আলেচনা কৰিম।

- **পাইক প্ৰথা ঃ** আহোম ৰাজত্বৰ সময়ত পাইক প্ৰথা বা মেল প্ৰথাৰ ৰাইজক ভালদৰে সংগঠিত কৰা হৈছিল। এই প্ৰথামতে ৰাজ্যৰ ১৬ ৰ পৰা ৫০ বছৰৰ যিকোনো প্ৰাপ্তবয়স্ক পুৰুষেই ৰাজ্যৰ সেৱাৰ কাৰণে পাইকৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈছিল। আৰম্ভণিতে ৪ জন আৰু পিছলৈ তিনিজন পাইকৰ দ্বাৰা এটা গোট গঠিত হৈছিল। গোটৰ প্ৰথম বা মূৰব্বী পাইকজনক মূল, দ্বিতীয়জনক দেৰাল আৰু তৃতীয়জনক তেৰাল বুলি কোৱা হৈছিল। গোটৰ পাইকসকলে একাদিক্ৰমে ৰাজ্যৰ সেৱা কৰিব লাগিছিল। এজন পাইকে বছৰত তিনি মাহ (পিছলৈ চাৰি মাহ) সেৱা আগবঢ়াব লাগিছিল। ৰাজ্যৰ প্ৰতি সেৱা আগবঢ়োৱাৰ উপৰিও পাইকসকলে নিজৰ গৰাকীৰ কাৰণেও কাম কৰিব লাগিছিল। খেতি-বাতি আৰু অন্যান্য সামাজিক কামৰ দায়িত্বত থকা পাইকৰ তদাৰক গোটৰ অন্য পাইকসকলে কৰিছিল। যি নহওক, জৰুৰী সময়ত বিশেষকৈ যুদ্ধৰ সময়ত সামৰিক সেৱাৰ বাবে প্ৰত্যেকটো গোটৰ পৰা ২ বা ৩ জন পাইকে সেৱা আগবঢ়াবলগীয়া হৈছিল।

কিছুমান পাইক ব্যৱহাৰিক বা ব্যৱসায়িক খেল ৰূপেও সংগঠিত হৈছিল। ব্যৱসায়িক খেল ৰাজ্যৰ কাৰণে নাও সজা, কাড় চাঁচি উলিওৱা, ইত্যাদি কাম কৰিছিল। পাইকসকল মূলত দুটা বিভক্ত ভাগত বিভক্ত আছিল — কাড়ী আৰু চমুৱা। সাধাৰণ খেতিয়সকল যিসকলে যুদ্ধৰ সময়ত সৈন্য হিচাপে আৰু শান্তিৰ সময়ত শ্ৰমিক হিচাপে সেৱা আগবঢ়াব লাগিছিল বাবে তেওঁলোকক পাইক বুলি জনা গৈছিল। যিসকল খেতিয়ক বিত্তসম্পন্ন আৰু ভাল ঘৰৰ আছিল তেওঁলোকক চমুৱা পাইক বুলি কোৱা হৈছিল। তেওঁলোক প্ৰত্যেকেই বছৰি ৩ টকাকৈ গা-ধন দি ব্যক্তিগতভাৱে ৰাজ্যৰ সেৱা কৰাৰ পৰা সাৰিছিল। অন্যান্য পাইকৰ ভিতৰত বিলতীয়াসকলে সম্ভ্ৰান্ত লোকৰ বাগিচাত খেতিয়ক হিচাপে দেৰলীয়াসকলে সত্ৰ আৰু মন্দিৰসমূহত আৰু বহতীয়াসকলে

তেওঁলোকৰ পাহাৰীয়া মূৰব্বীৰ কাৰণে সেৱা আগবঢ়াব লাগিছিল। বিলতীয়া আৰু দেৱলীয়াসকলে বহু ধৰণৰ কৰৰ পৰা ৰেহাই পাইছিল।

ৰাজ্যৰ প্ৰতি সেৱা আগবঢ়োৱাৰ প্ৰতিদান হিচাপে প্ৰত্যেকজন পাইকে বিনামূল্যত গা-মাটি হিচাপে ২ পূৰা উৰ্ব্বৰ মাটি লাভ কৰিছিল।যি নহওক মাটি খেলৰ অন্তৰ্ভুক্ত আৰু পাইকসকলে উত্তৰাধিকাৰী স্বত্ব আৰোপ কৰিব নোৱাৰিছিল। ইয়াৰোপৰি, পাইকৰ বিনামূল্যৰ ব্যক্তিগত পুৰুষানুক্ৰমিক সম্পত্তি বাৰী-মাটি আছিল। পিছলৈ মানুহে পৰিত্যক্ত মাটি যিমান পাৰে চিকুনাব লোৱাত এটকাৰ টকা নামভুক্তি কৰ আৰোপ কৰা হৈছিল। ব্যৱসায়িক খেলৰ তলতীয়া পাইকসকলক খেতিয়ক হিচাপে গণ্য কৰা হৈছিল। তেওঁলোকে যেতিয়া অন্য ব্যৱসায়ত হাত দিছিল। তেতিয়া ব্যৱসায়ৰ স্বৰূপটো চাই তেওঁলোকৰ কৰ ধাৰ্য কৰা হৈছিল। সোণ পিতলৰ ব্যৱসায় কৰা সকলক ৫ টকা, তেলৰ ব্যৱসায় কৰা আৰু মাছমৰীয়াসকলক ৩ টকা আৰু মূগা কাপোৰৰ তাঁতীসকলৰ ক্ষেত্ৰত ২ টকাকৈ বছৰি কৰ ধাৰ্য কৰা হৈছিল। ব্যৱসায়িক পাইসকলৰ মাজত যাতে কোনো ধৰণৰ ব্যৱসায়িক সম্পৰ্কৰ উন্নতি নঘটে তাৰ বাবে ৰাজ কতৃপক্ষই তীক্ষ্ণ চকু দিছিল।

পাইকসকলে পাইক খেল প্ৰথাত সুস্থিৰতা আনিবলৈ কঠোৰভাৱে তদাৰক কৰিছিল। প্ৰত্যেক ২০ জন পাইকৰ ওপৰত থকা বিষয়াজনক বৰা, তেওঁৰ ওপৰত যিয়ে ১০০ জন পাইকৰ তদাৰক কৰিছিল, তেওঁৰ পিছত হাজৰিকা যিয়ে ১০০০ পাইকৰ তদাৰক কৰিছিল, তেওঁৰ ওপৰত বৰুৱা যিয়ে ২০০০ পাইকৰ নেতৃত্ব দিছিল, তেওঁৰ পিছতে ৰাজখোৱাই ৩০০০ পাইক আৰু ফুকনে ৬০০০ পাইকৰ নেতৃত্ব দিছিল।

● **নামনি অসম ঃ** ওপৰত উল্লেখ কৰা হৈছে যে পাইক প্ৰথা উজনি অসমৰ কলিয়াবৰৰ পৰা শদিয়ালৈকে প্ৰচলিত আছিল। কামৰূপত মোগলে আৰম্ভ কৰা পৰগণা প্ৰথাই বৰ্তি আছিল। আহোমসকলে কামৰূপ অধিকাৰ কৰাৰ পিছত প্ৰশাসনৰ সুবিধাৰ্থে পৰগণা প্ৰথাৰ লগত পাইক প্ৰথাৰ সান-মিহলি কৰিছিল। এই প্ৰথামতে, কামৰূপৰ ২৬ টা পৰগণাত বিভক্ত কৰা হৈছিল। প্ৰত্যেকটো গৰগণা এজন চৌধুৰীৰ দায়িত্বত দিয়া হৈছিল, যিয়ে বেতন হিচাপে নিজে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰা অঞ্চলৰ এটুকুৰা মাটি লাভ কৰিছিল। পৰগণাক কিছুমান তালুকত ভাগ কৰা হৈছিল। চাৰি বা পাঁচখনমান গাঁও লগ লাগি একোটা তালুত গঠিত হৈছিল। প্ৰত্যেকটো তালুকেই এজন তালুকদাৰৰ দায়িত্বত দিয়া হৈছিল, যিয়ে বেতন হিচাপে ভূমি লাভ কৰিছিল। তালুকদাৰসকলক তলতীয়া বিষয়া ঠাকুৰীয়া আৰু পাটগিৰিসকলে সহায় কৰিছিল আৰু তেওঁলোকেও বেতন হিচাপে ভূমি পাইছিল।

খেতিৰ উপযোগী মাটি তিনিটা ভাগত বিভক্ত কৰা হৈছিল — খেৰাজ (কৰ দিবলগীয়া), নিচ্‌ফ খেৰাজ (আধা কৰ দিবলগীয়া) আৰু লাখেৰাজ (কৰ শূন্য)। আহোম ৰজাসকলে দান দিয়া আৰু ধৰ্মীয় আৰু দাতব্য লখোৰাজ ভূমিৰ শ্ৰেণী ভাগ বৰ্তাই ৰাখিছিল। লাখেৰাজ পিছলৈ বিভিন্ন শ্ৰেণীত ভাগ কৰা হৈছিল, যথা ব্ৰহ্মোত্তৰ

(ব্ৰাহ্মণসকলৰ কাৰণে), ধৰ্মোত্তৰ (ধৰ্মীয় আৰু দাতব্য কামৰ কাৰণে, যেনে— সত্ৰ), আৰু দেবোত্তৰ (মন্দিৰবিলাকৰ ভৰণ পোষণৰ কাৰণে)। দেবোত্তৰ ভূমি পিছলৈ ভোগদানী আৰু পাইকান- এই দুই শ্ৰেণীত বিভক্ত কৰা হৈছিল মন্দিৰৰ দেৱতালৈ (ৰীতিমতে দেৱতালৈ অৰ্পণ কৰা খাদ্য দ্ৰব্য) পৰিশোধ কৰিব লাগিছিল। পাইকান ভূমি খেতিয়কসকলে মন্দিৰত কাম কৰাৰ চৰ্ত সাপেক্ষে লাভ কৰিছিল। মছজিদবিলাকক অৰ্থনৈতিক সকাহ দিবলৈ পিৰনাম বা পিৰপল শ্ৰেণীৰ ভূমি দিয়া হৈছিল।

দৰঙৰ ৰাজহ প্ৰশাসন কাৰ্দপৰ সৈতে একেই আছিল। একমাত্ৰ পাৰ্থক্যটো আছিল কামৰূপত বাৰী-মাটি (ঘৰ সজা মাটি) ত, ঘৰ-কৰ নামৰ কৰ আৰোপ কৰ হৈছিল। আনহাতে দৰঙত এই কৰটো জুহাল কৰ বা চৰু ধন হিচাপে লোৱা হৈছিল। তলতীয়া ৰাজ্য ৰাণী, লুকি, বেলতলা আৰু অন্য ঠাইত ভূমি জনজাতীয় ৰীতিমতে ৰাইজে উমৈহতীয়াভাৱে ভোগ কৰিছিল।

ৰাজহৰ অন্য উৎসবিলাক আছিল তলতীয়া শাসকসকলে পৰিশোধ কৰা কৰ দান (বিক্ৰী কৰ), ফট (বজাৰ অঞ্চলত বেচা-কিনাৰ ওপৰত আৰোপ কৰা কৰ), ঘাট (নদী পাৰ হোৱা কৰ), জলকৰ (নদী আৰু হ্ৰদ বিলাকত মাছ কৰ), উভকৰ (খাৰ-বাৰুদৰ নিৰ্মাণৰ কৰ), ইত্যাদি।

২.৩.৫ সামৰিক প্ৰশাসন

আহোমসকলে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত এটা স্থানীয় ৰাজ্য স্থাপন কৰিছিল যিটো প্ৰায় ৬০০ বছৰ ধৰি বৰ্তি আছিল। এইটো সম্ভৱ হৈছিল তেওঁলোকৰ উপযুক্ত সামৰিক সংগঠনৰ কাৰণে। আহোম সেনাৰ এটা অতুলনীয় বৈশিষ্ট্য যে সমাজৰ সকলো স্তৰৰ মানুহ ইয়াত জড়িত আছিল। পাইক প্ৰথা অনুসৰি আহোম ৰাজ্যৰ সকলো সক্ষম লোকেই সামৰিক সেৱা আগবঢ়োৱাটো বাধ্যতামূলক আছিল। এক বিশাল সেন্যবাহিনীক ভৰণ পোষণৰ দিয়াৰ কোনো প্ৰয়োজন নাছিল। কৰ্তব্যত নথকা পাইকসকলৰ দ্বাৰা পদাতিক সৈন্য গঠিত হৈছিল যিটো খেলদাৰৰ জাননীত তেওঁৰ তলতীয়া বিষয়াৰ যোগেদি সংগ্ৰহ কৰা হৈছিল। ভূঞা আৰু অন্যান্য নৌ বিষয়াসকলেও সৈন্যৰ যোগান ধৰিছিল।

বৰবৰুৱা উজনি অসমৰ আৰু বৰফুকন নামনি অসমৰ মুখ্য সেনাধ্যক্ষ আছিল। জৰুৰী সময়ত ৰজাই নিজেও যুদ্ধত নেতৃত্ব দিছিল। সামৰিক প্ৰশাসনত সুস্থিৰতা আনিবলৈ ১২ জন সেনা ফুকন আছিল। তাৰে ৬ জনে ৰংপুৰত আৰু ৬ জনে গুৱাহাটীত বাহৰ পাতিছিল। আহোম সেনাত নিয়মীয়া পদোন্নতিৰ ব্যৱস্থা আছিল বৰা, শইকীয়া আৰু হাজৰিকাৰ তলতীয়া পাইকবিলাকক উচ্চ স্তৰীয় সেনা বিষয়া ক্ৰমে ফুকন, ৰাজখোৱা আৰু বৰুৱাই নেতৃত্ব দিছিল। ফুকনৰ ৬০০০, ৰাজখোৱাৰ ৩০০০, বৰুৱাৰ ২০০০, হাজৰিকাৰ ১০০০, শইকীয়াৰ ১০০, বৰাই ২০ জনক নেতৃত্ব দিছিল।

সম্পূৰ্ণ আহোম সেনাবাহিনী পদাতিক সৈন্য নৌ সেনা, হিলৈদাৰী সেনা, হাতী, অশ্বাৰোহী সেনা আৰু চোৰাংচোৱাৰে গঠিত আছিল। অসমীয়া পদাতিক সৈন্যৰ আৰু শ্ৰেষ্ঠতাৰ বিষয়ে পাৰ্চিয়ান বংশাৱলীত উল্লেখ আছে। পদাতিক সৈন্য বহুত শক্তিশালী আছিল। নৌ বিভাগ আহোম সৈন্যবাহিনীৰ এটা প্ৰয়োজনীয় বাহু বা অংশ আছিল। নৌ বি ভাগটো নাও বৈচা ফুকনৰ তলত আছিল। বহু পৰিমাণে আহোম নৌ বিভাগটোৰ কাৰণেই শক্তিশালী মোগলসকলে অসমত স্থায়ী বাহৰ পতাৰ আশা ত্যাগ কৰিবলগীয়া হৈছিল। যুদ্ধৰ নাওবিলাক যিবিলাকক বচৰি বোলা হৈছিল বহুত মজবুত আৰু দিন টিকা আছিল। এইবিলাক বৃহৎ বন্দুক আৰু টোপৰ লগতে ৭০ ৰ পৰা ৮০ জন মানুহ কঢ়িয়াব পৰাকৈ লগতে সক্ষম হৈছিল। বৃহৎ নাওবোৰ সাজিবলৈ প্ৰথমে গড়গাওঁ আৰু পাছলৈ ৰংপুৰত কেন্দ্ৰীয় কাৰখানা আছিল যাক বাৰনাওচল বুলি কোৱা হৈছিল। ইয়াৰোপৰি গড়গাওঁ, জয়পুৰ, মাজুলি আৰু দেৰগাঁৱত সৰু কাৰখানা আছিল যাক নাওচল বোলা হৈছিল।

আহোম যুদ্ধ কাৰ্যৰ কাৰণে হিলৈদাৰী সেনা এটা উল্লেখযোগ্য অংশ আছিল। আহোম সৈন্যবিলাক বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ বন্দুক, হিলৈ আৰু টোপসজোৱাত সিদ্ধহস্ত আছিল। খাৰঘৰীয়া ফুকন নামৰ বিষয়াজনে অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ আৰু খাৰ বাৰুদৰ কাৰ্যৰ তদাৰক কৰিছিল। হাতীত উঠি যুদ্ধ কৰা সৈন্যবোৰৰ তদাৰক কৰিছিল হাতী বৰুৱাই। মৰাণ জনজাতিৰ এটা অংশ, হাতী চুংগীয়ে ৰাজ্যৰ কাৰণে প্ৰয়োজনীয় হাতীৰ যোগান ধৰিছিল। দূৰ্গ গড় ভাঙিবলৈ আৰু লগতে পাতল হাবি চাফা কৰিবলৈ হাতী ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল, যাতে পদাতিক সৈন্য পাৰ হৈ যাব পাৰে। এইটো পদাতিক আমোদজনক যে গোটেই হস্তী বিভাগটোৰ দায়িত্ব এজন বৰুৱাই দিয়া হৈছিল যাৰ স্থান ফুকনতকৈ তলত আছিল। অশ্বাৰোহী সেনাৰো তদাৰক এজন সৈনাই কৰিছিল যাক ঘোঁৰা বৰুৱা বুলি কোৱা হৈছিল। তেওঁ ঘোঁৰাবোৰৰ হিচাপ-নিকাচ কৰিবলগীয়া হৈছিল। তেওঁ জনম, বয়স, ৰং আৰু আকাৰ চাই ঘোঁৰাবোৰৰ বিভাজন কৰিছিল। আহোম অশ্বাৰোহী সৈন্যক যুদ্ধক্ষেত্ৰত পৰিচালনা কৰা দায়িত্বও তেওঁৰ আছিল। কিন্তু যুদ্ধক্ষেত্ৰত ঘোঁৰাৰ ব্যৱহাৰ কমকৈ কৰা হৈছিল, কিয়নো অসমত ঘোঁৰা উভৈনদী নাছিল আৰু বাহিৰৰ পৰা আমদানি কৰিবলগীয়া হৈছিল। বুৰঞ্জীয়ে আহোমসকলে যুদ্ধক্ষেত্ৰত ঘোঁৰা ব্যৱহাৰ কৰাৰ উদাহৰণ কমকৈ দিয়ে।

আহোমসকলৰ অতি উচ্চ স্তৰৰ চোৰাংচোৱা প্ৰথা আছিল। যিকোনো অভিযানৰ পূৰ্বে শত্ৰুপক্ষৰ শক্তি আৰু যুদ্ধ কৌশলসমূহৰ বিষয়ে জানিবলৈ চোৰাংচোৱাক শত্ৰুপক্ষৰ শিবিৰলৈ পঠিওৱা হৈছিল। যুদ্ধৰ কাৰণে লগা ঠাইবোৰত দূৰ্গ সজা হৈছিল, যিটো মোগলসকলেও যথেষ্ট প্ৰশংসা কৰিছিল। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে থকা উল্লেখযোগ্য দূৰ্গবিলাক আছিল চামধৰা, শিঙৰি, শ্ৰীঘাট আৰু আগিটাঠুটী আৰু দক্ষিণফালে লাখুগড়, শিমলুগড়, কলিয়াবৰ, কাজলী আৰু পাণ্ডু। একে সময়তে গুৱাহাটী আৰু যোগীঘোপাতো

দূর্গ সজা হৈছিল। দূর্গবিলাক বোকামাটি, বাঁহ আৰু কাঠেৰে সজা গৈছিল। কিন্তু কিছু সময়ত ঘাঁহ -বনো ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। দূর্গসমূহ উপযুক্তভাৱে ৰক্ষণাবেক্ষণ দিয়া হৈছিল আৰু প্ৰায়ে ওচৰৰ বন্দৰত নৌসেনা মজুত কৰি ৰখা হৈছিল। ক্ৰমে ক্ৰমে মানুহে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদীৰ ওপৰত নাৱৰ দলং নিৰ্মাণতো সিদ্ধহস্ত হৈছিল। যুদ্ধৰ মূল সঁজুলিসমূহ আছিল তৰোৱাল, ধনু-কাড়, কুঠাৰ, মাটি, ইত্যাদি।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ঃ আহোমসকলৰ কাৰ্যকৰী, আইনকাৰী আৰু ন্যায়িক বিভাগৰ মূৰব্বী কোন আছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ৩ঃ আহোম ন্যায়িক ব্যৱস্থাত ৰজাৰ ন্যায়ালয়ৰ পিছতে কোনখন ন্যায়ালয়ৰ স্থান আছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ৪ঃ কামৰূপত স্থানীয়ভাৱে কোনে ন্যায়িক প্ৰশাসনৰ তদাৰক কৰিছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ৫ঃ গোটত থকা দ্বিতীয়জন পাইকক কি নামেৰে জনা গৈছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ৬ঃ কাড়ী পাইক বুলি কাক জনা গৈছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ৭ঃ খেতি উপযুক্ত মাটিৰ ভাগ তিনিটা কি কি আছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ৮ঃ নামনি অসমত আহোম সেনাৰ মুখ্য সেনাধ্যক্ষ কোন আছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ৯ঃ আহোম সামৰিক প্ৰশাসনত কেইজন সেনা ফুকন আছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ১০ঃ আহোম সামৰিক প্ৰশাসনত নৌবিভাগ কাৰ দায়িত্বত আছিল?

.....

প্ৰশ্ন নং ১১ঃ অস্ত্ৰ -শস্ত্ৰৰ আৰু খাৰ বাৰুদৰ নিৰ্মাণ কোনে তদাৰক কৰিছিল?

.....

২.৪ অধ্যয়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

এই অধ্যায়টো অধ্যয়ন কৰি আপুনি,

- আহোমৰ শাসনকালত বৰ্তি থকা প্ৰশাসনীক ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে জানিব পাৰিলে। আহোমসকলৰ ৰাজতান্ত্ৰীক শাসন ব্যৱস্থা আছিল বুলি উল্লেখ কৰা হৈছে।
- আহোমসকলৰ এটা শক্তিশালী কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ আছিল য'ত ক্ষমতাৰ বিকেন্দ্ৰীকৰণ কৰা হৈছিল। স্থানীয় প্ৰশাসনৰ তদাৰকো ভালদৰে কৰা হৈছিল। ন্যায়িক প্ৰশাসনৰ কাৰণে তৰপে তৰপে ন্যায়ালয়ৰ ব্যৱস্থা আছিল। ৰাজহ প্ৰশাসনৰ কাৰণে উজনি অসমত পাইক আৰু নামমি অসমত পৰগণা ব্যৱস্থা আছিল।
- আহোমৰ শাসনকালত বৰ্তি থকা প্ৰশাসনীক ব্যৱস্থাৰ সামৰিক প্ৰশাসনও উপযুক্ত আছিল।

২.৫ অধিক জানিবলৈ

ইংৰাজী গ্ৰন্থঃ

1) Barpujari, H.K (2004): *The Comprehensive History of Assam, Volume-II, 2nd edition,* Publication Board Assam.

2) Baruah, S.L(2012): *A Comprehensive History of Assam, 2nd edition,* Munishram Manoharlal.

২.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ ক) শুদ্ধ খ) শুদ্ধ গ) কেন্দ্ৰীয় ক্ষমতা
ঘ) ৰাজতান্ত্ৰীক ঙ) মজিন্দাৰ বৰুৱা

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ ৰজা

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ বৰুৱাৰ পৰিষদ

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ চৌধুৰী

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ দেৱাল